

Závislosť tvaru formúl od polohy prízvukov – 3. hlas

// Formulae shaping in dependence on the distribution of accents – 3rd echos

Stručný prehľad formúl podľa koncového tónu a podľa pozície posledného a predposledného prízvuku.

// A short list of formulae ordered after their closing tone and the positions of last two accents

Poznámka k usporiadaniu formúl.

Stĺpce (1,2,3) vyjadrujú pozíciu posledného prízvuku, riadky pozíciu predposledného prízvuku.

// Remark – ordering of formulae

The columns 1,2,3 correspond to the position of the last accent (counted from the last syllable backwards), the lines -, 2, 3, 4 ... to the position of the next to last accent.

Značenie prízvukov // Marking of the accents

Primárny prízvuk // Primary accent

Sekundárny prízvuk // Secondary accent

Veľká variabilita tvarov formúl úzko súvisí s potrebou vyjadriť slovný prízvuk melodicky alebo mu aspoň melódiou neprotirečiť. V osobitnom súboroch sú orientačne zmapované možné distribúcie prízvukov v rozličných formulách, ide však o veľký a nie vždy prehľadný zoznam. Tento dokument prináša prehľad a syntézu získaných pozorovaní a usiluje sa o určenie základnej typológie zakončení formúl s ohľadom na posledné dva prízvuky. Výsledkom je abstrahovanie a odlišenie “protoformuly” ako funkčného prvku v kompozícii piesní od jej rytmickej realizácie na konkrétnom verši s daným počtom slabík a rozmiestnením prízvukov. Protoformulou sa rozumie produktívny melodický princíp zahŕňajúci celú skupinu formúl s rovnakou funkciou v perióde, ale odlišnými rytmickými parametrami.

Vychádzame z predpokladu, že každá protoformula by mala vedieť pokryť takmer všetky možné prízvukové konštelácie. Ak by to tak nebolo, nie je úplná, tj. chýbajú v nej nejaké formuly. Na druhej strane, keďže systém formúl nie je zostavený prísne mechanicky, je možné, že mnohé prízvukové distribúcie sa dajú vyjadriť aj niekoľkými spôsobmi.

Prízvuky v texte sú dvoch druhov. Primárne prízvuky sa nachádzajú v dlhších (významovo nosných) slovách a sú východiskom pre rozloženie prízvukov vo vete. Mali by byť primerane realizované melodicky (napr. výškou alebo dĺžkou tónu) alebo rytmicky (na ťažkej dobe). Naopak, prízvuky v zámenách, členoch a iných krátkych slovách sa spravidla neberú do úvahy, ide akoby o neprízvučné rozšírenie slova, ku ktorému sa viažu. Avšak melodická realizácia celej vety okrem primárnych prízvukov prirodzene vytvára aj prízvuky sekundárne (v určitom slove môžu ležať na rozličných miestach v závislosti od širšieho kontextu). Tie stoja medzi primárnymi prízvukmi tak, aby sa podľa možnosti striedali prízvučná slabika s jednou alebo dvoma neprízvučnými.

Melodická formula z rytmického hľadiska predstavuje motív, ktorý na niektorých melodémach zreteľne vyjadruje prízvuk (1, ozn. **žltou**) a v texte mu zodpovedá primárny, ale občas aj sekundárny vetný prízvuk (? , ozn. **sivou**). Ostatné melodémy sú okrem občasných výnimiek na neprízvučných alebo sekundárne prízvučných slabikách (0).

// A wide variability of melodic formulae is a result of the need to express melodically the word accents or at least not to contradict them. In a separate document one can find a detailed list of all basic distributions of accents in various formulae.

In this document a shorter outline and synthesis of all observations is given, trying to find a basic typology of formulae-endings (focused on the last two accents). We have to abstract and distinguish a protoformula as a compositional element from its particular realisations in a given verse with its number of syllables and distribution of accents. Protoformula is a set of formulae with the same function in the melodic period, but different rhythmical parametres.

We assume that each protoformula must be able to cover nearly all possible accentual constellations. Otherwise it is not complete. On the other side, as far the system of formulae is not built in a pure technical way, many accent distributions may be covered in more than one way.

There are two types of accents. Primary accents in longer words are the basis for distribution of accents in the sentence. They have to be expressed melodically (higher or longer melodema) or rhythmically (downbeat). The accents in shorter words (articles, pronouns, etc.) are usually ignored (the short words are as if extensions of the longer words).

The melodic realization of the whole sentence produces also secondary accents. They arise among primary accents in order to manage an alternation of one accented and one or two unaccented syllables.

A melodic formula is a motif which clearly expresses accents (**1**) on given melodems and in the text it is bound with primary (sometimes also secondary **?**) accents. The rest of melodems are usually bound with unaccented or secondary accented syllables.

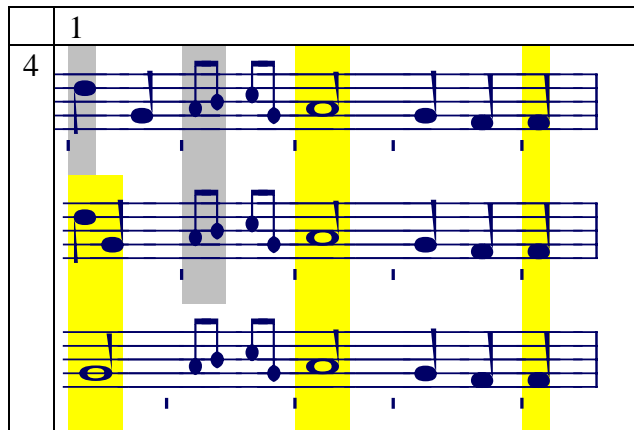
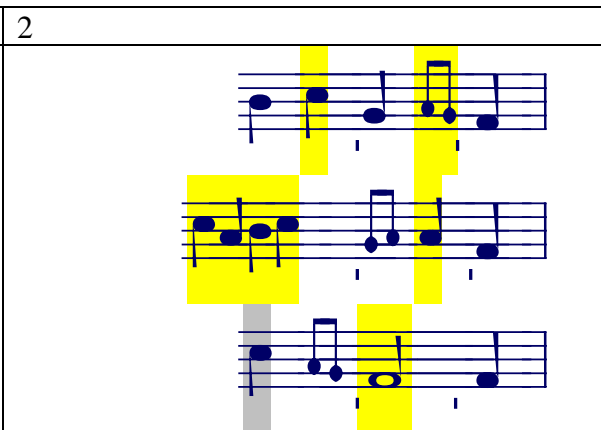
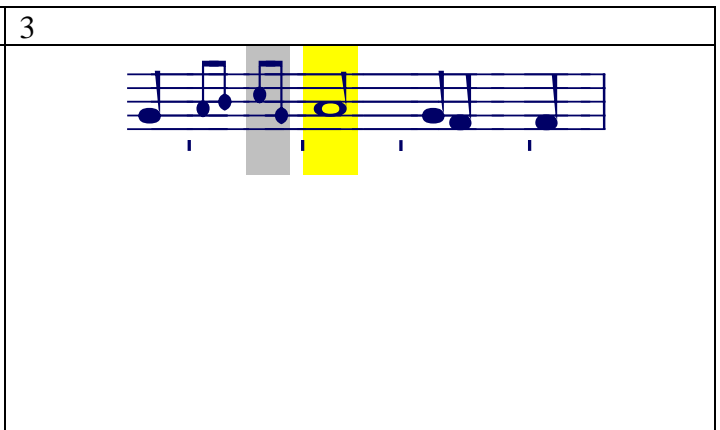
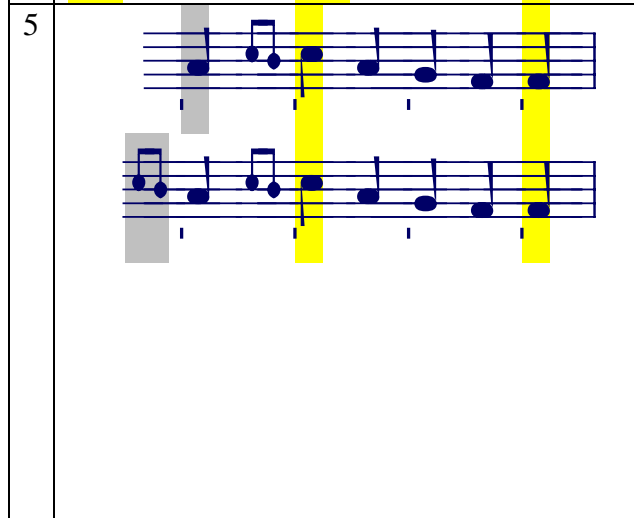
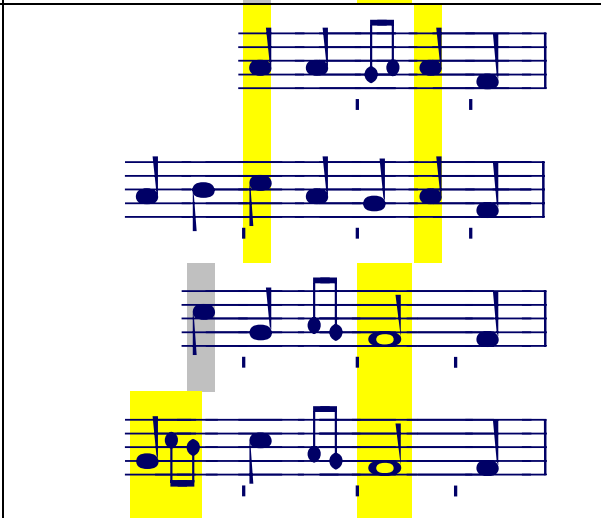
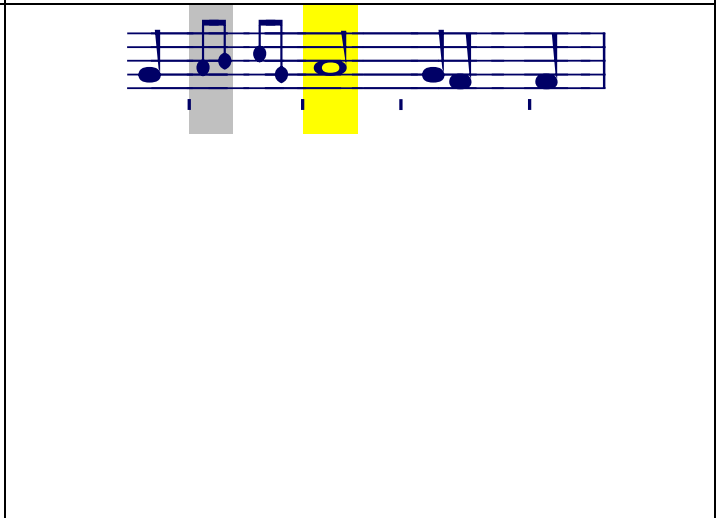
F

F2

Formuly, o ktorých by sa na základe melódie dalo predpokladať, že patria k typu F2, sú málo frekventované a sú veľmi vzdialené od úplnosti systému. Veľmi často sú ukončené *kufismou* a ich koncový tón je variabilný (nie vždy F), čo by hovorilo v prospech možnosti, že ide len o „prerušenia deklamácie“ (polokadencie) a nie formuly v plnom zmysle slova. Na druhej strane, práve tento typ formúl často stojí na konci (!) stichír alebo irmosov, teda by išlo paradoxne práve o prípad silných koncových formúl. V prospech druhej možnosti hovorí skutočnosť, že práve uvedené rytmické varianty (dt – 42, 52, 62) nie sú v možnostiach F3 primerane zastúpené. Podrobnejšia melodická analýza potvrdzuje túto možnosť. Typ F2 teda v 3. hlase v podstate nie je prítomný.

// Formulae that could be considered at first sight as the type F2 are less frequent, their system is obviously incomplete. They are often closed by *kouphisma* and ending on various pitches (F, G, a). Therefore they could be considered as half-cadences (interruptions of declamation), not formulae in the full sense. On the other side, in lot of cases these formulae are the final formulae of the chants (stikhera, irmoi) as if they were strong cadences. The second possibility is supported by the fact, that exactly the rhythmical types dt – 42, 52, 62 were not adequately present among the rhythmical variants of F3. The melodic analysis confirms this conclusion. So, the type F2 in fact is not present in the 3rd echos.

F3-4

	1	2	3
4			
5			

6		
7		
8		

Formuly typu F3-4 tvoria takmer úplný systém, dá sa teda hovoriť o jedinej praformule a množstve jej rytmických realizácií.

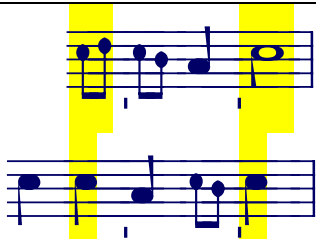

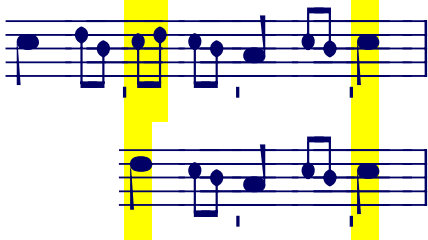
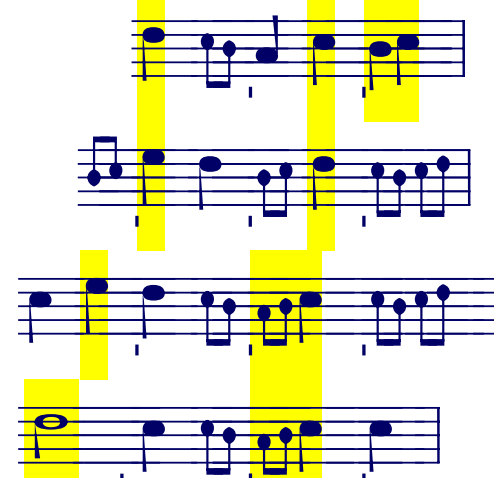

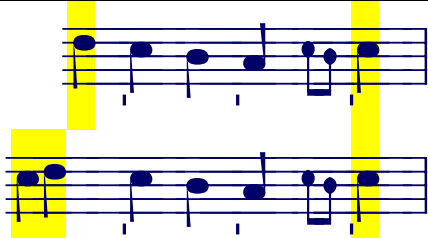
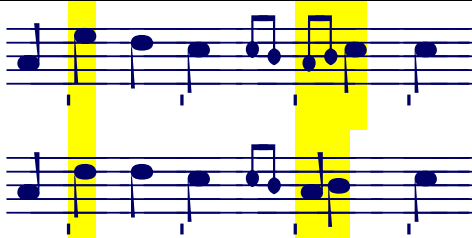
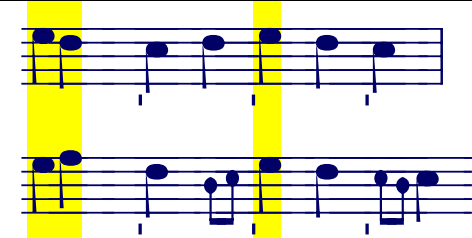
Ďalšia variabilita je prítomná skôr v prívodovej časti a súvisí s melodickým napojením na predošlú formulu.

// The listed formulae of type F3-4 represent a complete system, e.g. it is a protoformula with a wide set of rhythmical realizations.

Further variability is observed mainly in the leading-in portion, depending on the previous formula.

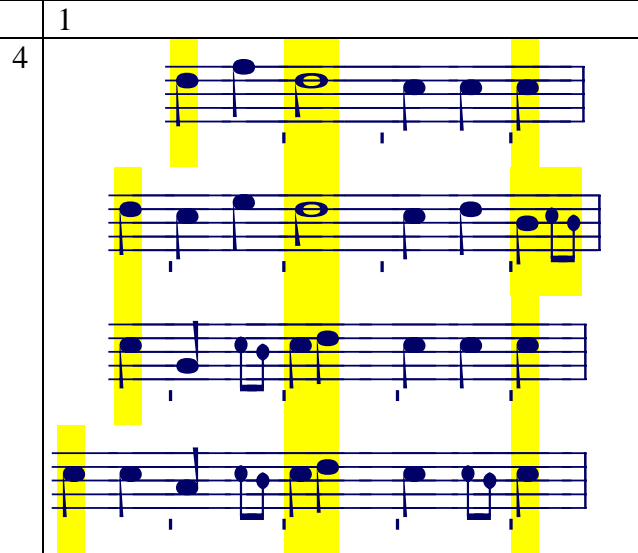
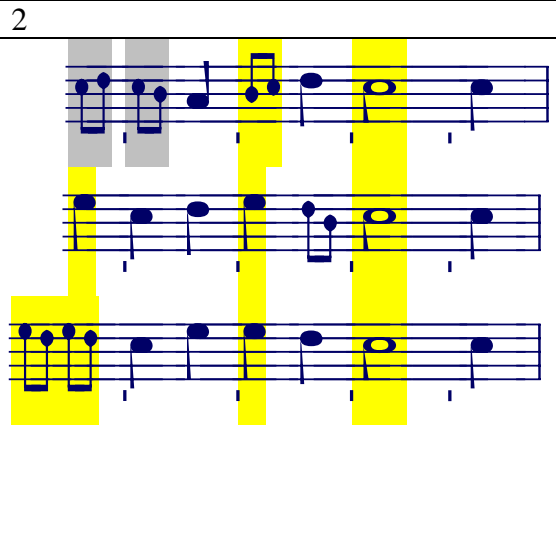
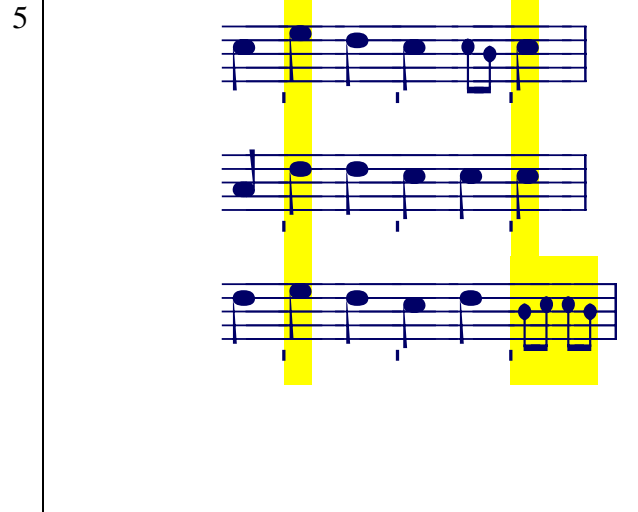
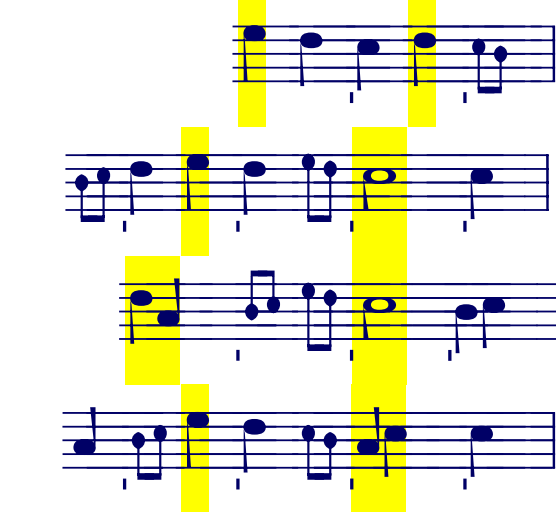
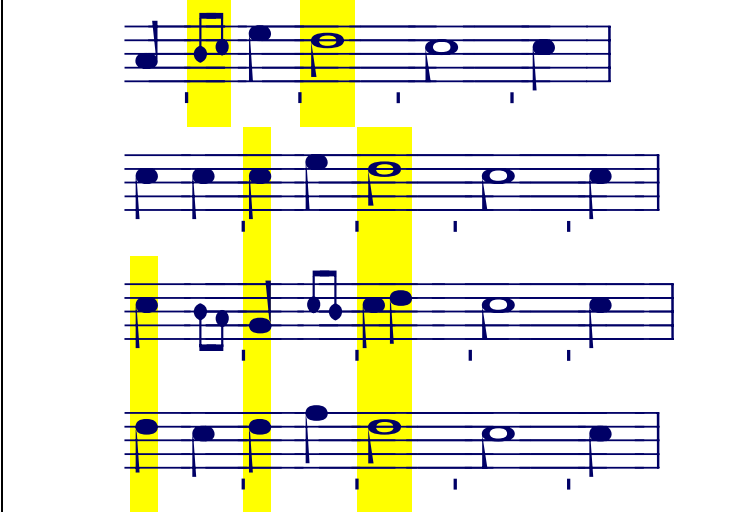
h/c

c2

	1	2	3
4			
5			
6			

Úplný systém // Complete system

c3-4

	1	2	3
4			
5			

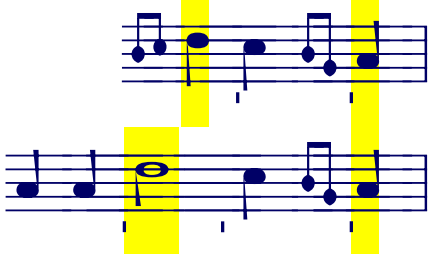
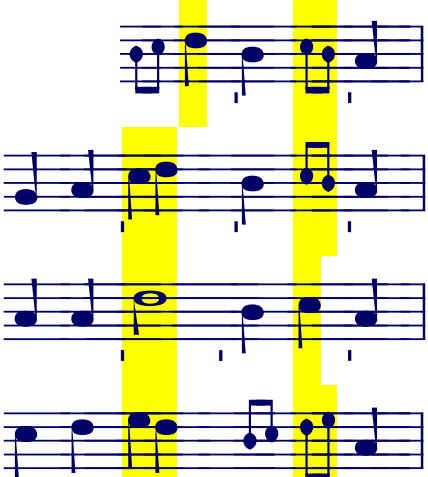

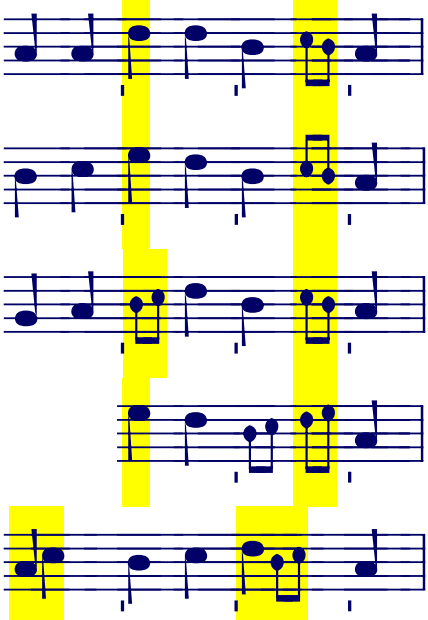
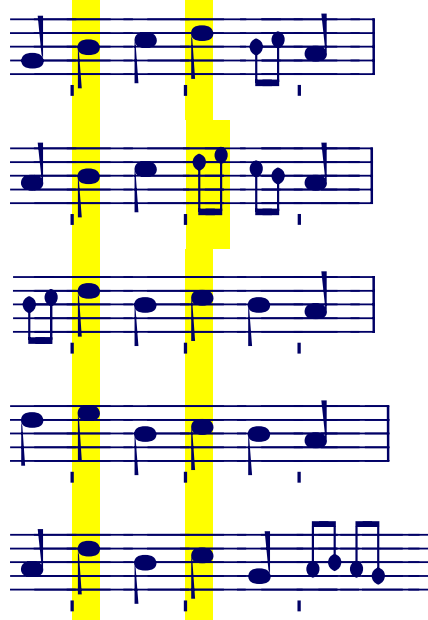
6			
7			

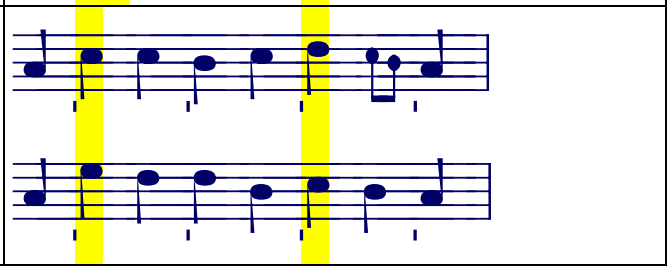
Úplný systém // Complete system

a

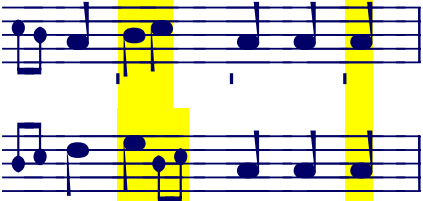
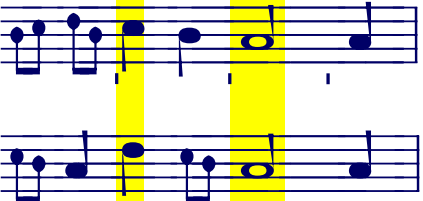
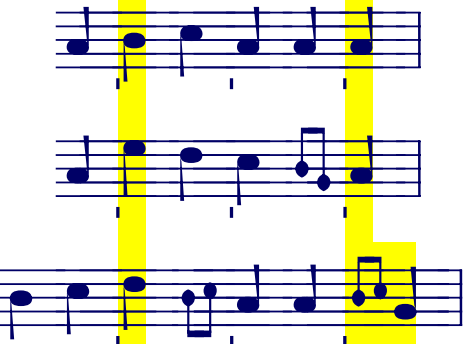

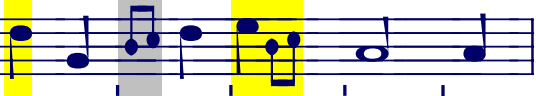
Takmer úplné systémy pre a2 (chýbajú 51, 61, ...) aj pre a3 // Nearly complete system – holds both for a2 (missing 51, 61, ...) and a3

a2

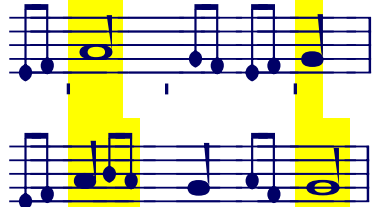

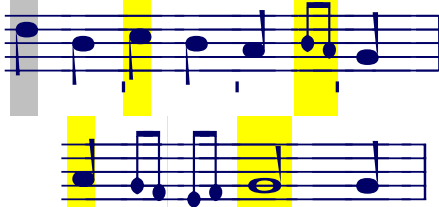

	1	2	3
4			
5			

6			
7			

a3

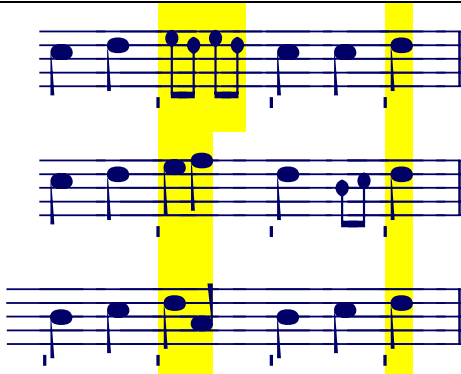
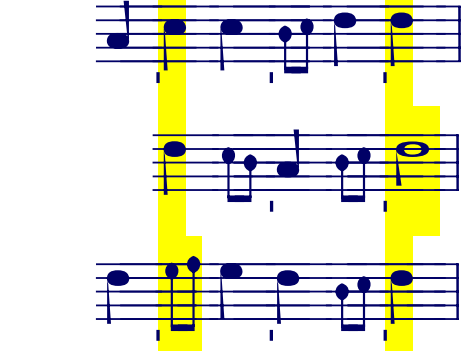
	1	2	3
4			
5			
6			
7			

G

	1	2	3
3			
4			
5			
6			

Formuly ukončené na G sú v 3. hlase menej frekventované. Do úplnosti systému chýbajú varianty s prízvukom na penultime (príklad v 53 je raritný)
// Formulae ending on G are less frequent in the 3rd echos. Variants with accents on penultima are missing (the listed cadence 53 is rare).

d

4	1 Musical notation for measure 4, consisting of three staves. The notation includes quarter notes, eighth notes, and sixteenth notes. Two vertical yellow bars highlight specific rhythmic patterns across the staves.
5	Musical notation for measure 5, consisting of three staves. The notation includes quarter notes, eighth notes, and a half note. Two vertical yellow bars highlight specific rhythmic patterns across the staves.